

HE 192/2024 vp TEM Vastine

Antti Kaihovaara & Juha-Pekka Suomi

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työvoiman maahanmuutto- ja kotoutumisyksikkö

26.11.2024

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausunnot

- Lausunnon jättivät:

- Valtiovarainministeriö
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Opetus- ja kulttuuriministeriö
- KEHA-keskus
- Kansaneläkelaitos
- Kuntaliitto
- Helsingin kaupunki
- Hyvil Oy

- Lausuntoa odotetaan:

- Pakolaisneuvonta ry
- Turun kaupunki
- Bildningsalliansen rf
- Porvoo kaupunki
- Lappeenrannan kaupunki
- Vaasan kaupunki
- Porin kaupunki
- Tervolan kunta
- Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Lausuntopalaute - yhteenveto

- Lausunnot pääosin kriittisiä. Huomiota kiinnitettiin pitkälti samoihin asioihin kuin alkuperäisissä lausunnoissa:
 - Leikkausten ajankohta ongelmallinen, sillä työvoima- ja kotoutumispalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kuntiin 1.1.2025 alkaen (Helsingin kaupunki, Hyvil Oy).
 - Kyseessä ei ole säästö julkistaloudelle vaan rahoitusvastuun siirtyminen valtiolta kunnille (VM, OKM, STM, Helsingin kaupunki, Hyvil Oy)
 - Todelliset säästöt voivat olla huomattavasti arvioitua pienemmät, sillä palveluiden vähentäminen hidastaa kotoutumista, vaikeuttaa työllistymistä ja lisää sosiaalityövarippuvuutta (Helsingin kaupunki, OKM)
 - Palveluiden alirahoitus voi näkyä hyvinvointialueiden rahoituslain 10§:n mukaisissa jälkikäteistarkastuksissa. Kuntien osalta alirahoitus kasvattaa peruspalveluiden valtionosuudessa huomioitavia kustannuksia (VM)

Lausuntopalaute - yhteenveto

- Leikkaukset kohdentuvat väistämättä myös niihin palveluihin, joita budjettiriihen pöytäkirjamerkinnässä pyrittiin välttämään: kielikoulutukseen, varhaiskasvatukseen, opetukseen ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin (OKM, Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Hyvil Oy)
 - Vaikeuttaa hallituksen tavoitetta nostaa maahanmuuttaneiden osallistumisastetta varhaiskasvatukseen (OKM)
 - Vaikeuttaa tavoitetta tavoittaa kotonaan lapsia hoitavia vanhempia ja tuoda heitä kotoutumispalveluiden piiriin (Helsingin kaupunki)
- Leikkaukset kohdentuvat korostetusti niihin kuntiin, jotka ovat vastaanottaneet paljon ukrainalaisia. Leikkaukset myös lisäävät eriarvoisuutta kuntien välillä. (Kuntaliitto, Helsingin kaupunki).

Lausuntopalaute – yhteenveto

- Tärkeä osa valtiontalouden tasapainottamista (VM)
- Perustoimeentulotuen korvausajasta luopumisella voi olla työllistymistä edistävä kannustinvaikutus (VM & STM)
- Vaikutusten arviointi täydentynyt lausuntokierroksen jälkeen. Toimeentulotuen korvausajan lyhentämisen (täydentävä & ehkäisevä) ja korvauksista luopumisen (perustoimeentulotuki) vaikutukset huomioitu asianmukaisesti täydentävässä talousarviossa (VM, STM)
- Säästötavoitteen ylimenevä osa kompensoidaan kunnille ja hyvinvointialueille nostamalla laskennallista korvausta vuosina 2027 ja 2028 (Helsingin kaupunki)
- Norminpurku on lähtökohtaisesti myönteinen tavoite (Kuntaliitto, Helsingin kaupunki)

Työ- ja elinkeinoministeriön vastine

- Hallituksen esityksellä voi olla kielteisiä vaikutuksia kotoutumiselle ja työllistymiselle kuten lausuntopalautteessa todetaan. Säästöt julkiselle taloudelle voivat toteutua ainoastaan, jos kunnat ja hyvinvointialueet pystyvät vähentämään palveluitaan leikkauksia vastaavasti. Tällöinkin seurauksena on todennäköisesti palveluiden heikentyminen/vähentyminen, millä voi olla kielteisiä vaikutuksia pitkällä aikavälillä. Tämä on tuotu esiin vaikutusten arvioinnissa.
- 58 miljoonan euron säästötavoitetta ei kuitenkaan olisi ollut tosiasiallisesti mahdollista saavuttaa vain purkamalla kuntien ja hyvinvointialueiden velvoitteita muuttamalla lakia kotoutumisen edistämisestä. Kunnat ja hyvinvointialueet voivat kohdistaa leikkaukset niin, että niillä on mahdollisimman vähäinen kielteinen vaikutus kotoutumisen edistämiseen ja työllistymiseen.

Lainsäädännölliset huomiot

- STM ja KELA toteavat, että esityksessä ei huomioida suhdetta eduskunnan käsittelyssä olevan hallituksen esityksen HE 133/2024 vp –
 - TEM toteaa, että esityksen osiossa 9.1 tästä on otettu maininta.
- Hyvil oy ehdottaa, että kotoutumislain 43.3 §:n sääntelyä tulisi muuttaa vastaavaan muotoon kuin alaikäisenä maahan tulleiden lastenkin kohdalla (43.5 §).
 - TEM katsoo, ettei yllä oleva esitys liity nyt kyseessä olevaan hallituksen esitykseen, jonka perusteella TEM ei katso aiheelliseksi lainmuutoksiin tämän osalta.
- KEHA-keskus toteaa, että hallituksen esityksen siirtymäsäännöksissä ei ole huomioitu ennen lain voimaan tuloa syntyneiden täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen korvaamista.
 - TEM katsoo, että tämä on otettu huomioon 102 §:n muutoksessa. Pykälää muutettaisiin siten, että tulkitsemisen, **toimeentulotuen** ja erityisistä syistä muista kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneiden kustannusten osalta kunnalla ja hyvinvointialueella olisi mahdollisuus **hakea tällä lailla kumotun kotoutumisen edistämisestä annetun lain 46, 48 § ja 49 § 1 momentin 3 kohdan** nojalla myönnettäviä korvauksia **vuoden 2026 loppuun mennessä.**

Lainsäädännölliset huomiot

- KEHA-keskus on huomauttanut, että pakolaisten kuntaan ohjaamisen toimintoja ei voida tuoda osaksi kotoutumisen asiakastietojärjestelmää, jos laista (80 §) poistetaan hyvinvointialueen käyttöoikeus ko. järjestelmään.
 - TEM toteaa, että lausuntopalautteen perusteella 80 §:n poistosta luovuttiin.
- Lausunnossaan KEHA-keskus on esittänyt lisättäväksi lain 45 pykälään, että kunnan olisi suunnittelussaan otettava huomioon kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tavoitteet ja työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet kotoutuja-asiakkaiden osalta.
 - TEM toteaa, että esityksen 45 §:ään sisältyy yllä oleva asia.

Lainsäädännölliset huomiot

- KELA toteaa lausunnossaan, että esityksessä ei näytä huomioidun Kelan 24.10.2024 lausunnossaan esittämää toivomusta siitä, että kotoutumislain 63 §:n 3 momentin kumoaminen tulisi voimaan vasta 1.4.2025. Kelan järjestelmämuutosten kannalta nimenomaisesti kotoutumislain 63 §:n 3 momentin kumoamisajankohdalla on merkitystä. Kotoutumislain 63 §:n 3 momentissa säädetään siitä, maksetaanko Kelalle valtionkorvauksia perustoimeentulotuesta.
 - TEM ei vastusta Kelan ehdotusta liittyen 63 §:n 3 momentin voimaantumoon ja ymmärtää hyvin järjestelmämuutoksesta aiheutuvat viivästykset, joista TEM ja KELAn välillä on käyty myös keskusteluja. Tämä on kiireessä jäänyt esityksessä huomioimatta kotoutumislain 63 § 3 momentin voimaantumoon osalta, vaikka se on huomioitu edellä mainitussa toimeentulotukilain 27 b §:n 5 momentin muutoksessa.
 - Esityksen taloudellisissa vaikutusten arvioinnissa sekä täydentävässä talousarviossa on huomioitu voimaantulo vasta 1.4.2025 alkaen.

Lainsäädännölliset huomiot

- Kelan näkemyksen mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n 5 momentti tulisi kumota vasta 1.5.2026, jos kotoutumislain 63 §:n 3 momentti on voimassa 31.3.2025 saakka. Kelan tulisi näin ollen huomioida vielä vuonna 2026 vuoden 2025 tietojen osalta, että kuhunkin kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta olisi vähennettävä kotoutumislain 63 §:n mukainen Kansaneläkelaitokselle perustoimeentulosta ajanjaksolta 1.1.2025 – 31.3.2025 maksettu korvaus.
 - VM on ehdottanut siirtymäsäännöstä tämän osalta seuraavasti: Kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta vuodelta 2024 vähennetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 63 §:n mukaan Kansaneläkelaitokselle maksettu korvaus perustoimeentulotuesta.
 - kysytty VM:n kantaa asiaan

Kiitos!